

Datum

2025-06-04

Adress

205 80 Malmö

Diarienummer

FSN-2025-2498

Yttrande

Till

Kommunstyrelsen

**Remiss angående Remiss Socialdepartementet - En ny modell för kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd till nyanlända och icke-medborgare (SOU 2025:53)
STK-2025-765**

Funktionsstödsnämnden föreslås lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Funktionsstödsnämnden har valt att främst yttrat sig över utredningens förslag avseende de delar som berör funktionsstödsnämndens handläggning och beslutsfattande.

Funktionsstödsnämnden vill påtala att det i utredningen finns andra förslag som negativt kommer att påverka den målgrupp som funktionsstödsnämnden ansvarar för vilket funktionsstödsnämnden ställer sig kritiska till, vilket även framgår av yttrandet.

Yttrande

Kvalificeringskrav för assistansersättning och finansiering

Den delen i utredningen som främst kommer att beröra funktionsstödsnämnden är förslaget om kvalificeringskrav för assistansersättning.

Det saknas i utredningen en närmare motivering till varför det bör införas ett kvalificeringskrav. Det framgår inte heller i utredningen varför Försäkringskassans ansvar, för personer som kvalificerar sig för assistansersättning enligt Socialförsäkringsbalken, bör överskjutas till kommunerna. Funktionsstödsnämnden bedömer även att denna ansvarsförskjutning saknar framåtblickande då staten inom en relativt snar framtid föreslås vara ensam huvudman och ansvara för all assistans. Den finansieringsmodell, där kommunernas ökade kostnader för personlig assistans ska kompenseras av staten genom höjda generella statsbidrag, bedöms inte heller motivera ett införande av kvalificeringskrav för assistansersättning.

I utredningen (avsnitt 6.4.2) dras slutsatsen att: ”Sammanfattningsvis finns det enligt vår bedömning ett antal svårigheter med att införa särskilda kvalificeringsregler för förmånen assistansersättning med utgångspunkt i nu gällande regelverk.”

Vidare för man i utredningen ett resonemang om att den föreslagna modellen med ett kvalificeringskrav för assistansersättning inte kommer att uppfylla syftet med lagändringen, dvs. att minska tilldragningsfaktorn till Sverige. Anledningen är att personer som inte uppfyller kvalificeringskraven för assistansersättning i stället kommer att vara berättigade till personlig assistans från kommunen.

I utredningen (avsnitt 6.4.2) framgår att ”Det ligger inte i utredningens uppdrag att förändra prövningen av rätten till personlig assistans. Kvalificeringsregler för socialförsäkringsförmånen assistansersättning som inte kombineras med en förändring av rätten till personlig assistans leder främst till att behovet i stället får täckas av kommunerna genom tillämpning av LSS. Det är svårt att se att en sådan reform skulle påverka den tilldragningsfaktor som eventuellt ligger i tillgången till förmånen.”

Funktionsstödsnämnden instämmer i att införandet av kvalificeringsregler för assistansersättning inte kommer att uppnå syftet med lagändringarna, särskilt inte då ansvaret föreslås övergå från staten till kommunen. Utredningen uppmärksammar också att principerna för bedömningen av behovet av personlig assistans är de samma, oavsett om det är en kommun eller Försäkringskassan som beslutar om och finansierar insatsen.

Någon motsvarande relation, som den mellan assistansersättning från Försäkringskassan och personlig assistans från kommunen, finns inte vad gäller andra förmåner enligt socialförsäkringsbalken och insatser från kommunen. Ansvarsfördelningen av personlig assistans, där insatsen från kommunen i princip kan substituera förmånen i socialförsäkringsbalken är unik i sin konstruktion. Utifrån hur ansvarsfördelning av personlig assistans är konstruerad mellan stat och kommun framstår det, enligt funktionsstödsnämnden, som helt tandlöst att införa ett kvalificeringskrav för assistansersättning för att minska tilldragningsfaktorn till Sverige.

Man noterar också att den statliga utredningen – Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans. Ökad likvärdighet, långsiktighet och kvalitet (SOU 2023:9) föreslår att staten ska ta över huvudansvaret för assistansen. Enligt funktionsstödsnämndens uppfattning talar den utredningen (SOU 2023:9) mot att överföra ansvaret från staten till kommunen som ett kvalificeringskrav skulle innebära. Ett sådant lagförslag är anakronistiskt svårt att motivera utifrån att prognosen och den framåtblickande ansatsen talar för att staten, och inte kommunen, kommer att bära ansvaret för assistansen. Detta verkar man i utredningen (avsnitt 6.4.2) också vara införstådda med och framför att:

”Beroende på hur en sådan eventuell lagstiftning utformas kommer situationen rimligen att förändras.”

Avseende finansieringen så bedömer man i utredningen att det kommer ske en direktöverflyttning av kostnaderna för personlig assistans från staten till kommunerna motsvarande 145 miljoner kronor per år. Kommunerna kommer att kompenseras av staten med generellt höjda statsbidrag. Eftersom man i utredningen inte kunnat visa att ett införande av kvalificeringsregler leder till en minskad tilldragningsfaktor innebär finansieringsmodellen inga besparingar utan endast en omfördelning av kostnaderna.

Funktionsstödsnämnden kan konstatera att utredningen präglas av en hög grad av medvetenhet inför de svårigheter man står inför vid införandet av kvalificeringsregler för assistansersättning. Det finns även en klar insikt i att kvalificeringsreglerna inte kommer att påverka tilldragningskraften till Sverige. Funktionsstödsnämnden finner det därför anmärkningsvärt att man i utredningen, trots denna insikt, väljer att gå vidare med lagförslagen utan att kunna motivera sitt ställningstagande till varför man går vidare.

Konsekvenser för barn och vuxna med funktionsnedsättning

Funktionsstödsnämnden vill framhålla att de föreslagna förändringarna, med syfte att minska långvarigt bidragsberoende och minska tilldragningsfaktorer, kan få negativa konsekvenser för familjer med barn med funktionsnedsättning. Kravet på exempelvis snabb återgång till arbetsmarknaden eller självförsörjning riskerar att förbise barnens behov av långsiktigt stöd och omsorg, vilket kan försvåra för föräldrarna att arbeta heltid eller uppnå villkoren för socialförsäkringsförmåner. Detta kan påverka barnets rätt till omsorg och närhet från sina föräldrar.

Familjer med barn med funktionsnedsättning är ofta redan ekonomiskt utsatta till följd av ökade kostnader och inkomstbortfall. Minskad tillgång till socialförsäkringsstöd riskerar att förvärra denna utsatthet, öka den ekonomiska pressen och påverka både föräldrarnas och barnets psykiska hälsa negativt. Konsekvensen kan bli att barnens behov inte tillgodoses i tillräcklig grad. Funktionsstödsnämnden anser därmed att det saknas en tydlig strategi för hur Barnkonventionen och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) ska integreras i regelverket.

Funktionsstödsnämnden understryker vidare vikten av att lagstiftningen är konsekvent och att nya lagförslag bör gå i samklang med den nya socialtjänstlagen (SoL) där det förebyggande arbetet särskilt betonas. Kommitténs analys saknar även långsiktiga lösningar samt en klar redovisning av vilka kostnader och effekter som lagförslaget medför för kommuner och individer. Med anledning av detta är det i dagsläget svårbedömt för funktionsstödsnämnden att avgöra vilka ekonomiska resurser som

behövs för att hantera den eventuella ökade administrationen och behov av kompletterande insatser som kan uppstå vid en potentiell övervältringseffekt.

Vi rekommenderar därför att dessa aspekter utreds och tydliggörs innan förslaget går vidare.

I de särskilda yttrandena (sidan 457) framför sakkunnig jurist Emma Kindlund att den potentiella påverkan av inskränkningar i det yttersta skyddsnätet inte har analyserats tillräckligt, särskilt vad gäller personer som saknar förutsättningar att själva lösa sina försörjningsproblem. Funktionsstödsnämnden delar denna uppfattning.

Funktionsstödsnämnden anser att individer som på grund av exempelvis funktionsnedsättning, ålder eller utsatthet för våld i nära relation, utifrån hur förslaget är utformat, saknar realistiska möjligheter att lösa sin situation genom arbete. Det är därför angeläget att klargöra hur den föreslagna kvalificeringstiden förhåller sig till kommunens yttersta ansvar och på vilket sätt kommunerna ska kunna fullgöra detta ansvar för personer som berörs av en sådan regel.

Sammanfattningsvis ställer sig funktionsstödsnämnden sig kritiska till lagändringarna som presenteras i utredningen. Funktionsstödsnämndens målgrupp kommer att påverkas negativt av dessa förslag och ser att det kommer ske en omotiverad övervältringseffekt på kommunen.

Ordförande Roko Kursar (L)

Ansvarig utredare Johannes Ståhlacke

[Här anger du om det finns reservationer/särskilda yttranden.]